

CENA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ZA KRAJINU
2018

Vážení priatelia krajiny,

pozornému návštevníkovi neuniknú v krajine zaujímavé miesta – lúky, terasy, pasienky, jazerá, meandre, skalné bralá, kamenné moria, škrapy alebo kremenové hôrky. Všetky majú v sebe ukrytý

príbeh z obdobia, keď na našom území prebiehalo vrásnenie hornín a z hlbín Zeme sa dostali na povrch najtvrdšie jadrové horniny, napríklad žula. Sopečná činnosť zanechala stopy v podobe vypreparovaných sopečných sopúchov alebo skalných vodopádov. Krajinu dotvárala aj voda, v podobe závrtovej, jaskýň, a vietor pri modelovaní jej reliéfu. Na svoj obraz si ju pretvoril predovšetkým človek poľnohospodárskou činnosťou, rozširovaním pasienkov, polí a ľudských sídiel.

Slovensko má jedinečnú krajinu a v budúcnosti bude jednou z našich konkurenčných výhod na podporu udržateľného turistického ruchu alebo ekologického poľnohospodárstva. Krajina, vrátane udržateľných sídiel a regiónov, je národnou prioritou Agendy 2030. Systematická starostlivosť o krajinu, ako súčasť nášho prírodného a kultúrneho dedičstva, je jednou z výziev na zabezpečenie našich potrieb v súlade s udržateľným rozvojom. Tak, aby sa príbehom krajiny inšpirovali aj naše deti a ďalšie generácie.

Som rád, že príbeh krajiny vám aj tento rok prináša Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci so Slovenskou agentúrou životného prostredia, ktorá oslávila 25. výročie svojho vzniku. Dovolím si poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na realizácii Ceny za krajinu, zástupcom Ministerstva životného prostredia SR,

kolegyniam a kolegom zo Slovenskej agentúry životného prostredia a odborníkom z hodnotiacej komisie.

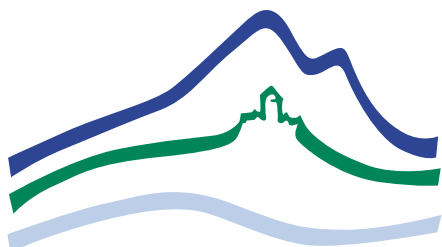
Zároveň chcem poďakovať všetkým zástupcom nominovaných projektov na Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2018. Každý z nich predstavuje výhru pre miestnych obyvateľov. Aktívne ich zapája do obnovy „genius loci“ a zvyšuje atraktivitu územia pre návštevníkov z blízkeho či ďalekého okolia. Vrelo odporúčam navštíviť tieto zaujímavé miesta, projekty a realizácie.

V medzinárodnom kole Ceny Rady Európy za krajinu v roku 2019 bude Slovenskú republiku zastupovať výnimočný projekt obnovy barokovej Kalvárie na vrchu Scharffenberg v Banskej Štiavnici. Scharffenberg je pozostatok dávno vyhasnutej sopky štiavnického stratovulkánu. Toto unikátne miesto si vybral jezuita František Perger na základ pre stavbu kalvárie. Spojenie prírodných a kultúrnych hodnôt, ktoré sa stretli na tomto jedinečnom území, a jeho harmonické prepojenie s okolím, presne vystihuje podstatu udeľovanej ceny.

Na záver laureátovi srdečne gratulujem a zástupcom Kalvárskeho fondu prajem úspešnú reprezentáciu Slovenska. Je viac ako symbolické, že v roku 2018 oslávila 25. výročie zápisu do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO aj Banská Štiavnica a technické pamiatky v okolí. Jedno z miest na Slovensku, kde možno naplno zažiť príbeh krajiny.

*RNDr. Richard Müller, PhD.
generálny riaditeľ Slovenskej agentúry
životného prostredia*

Európsky dohovor o krajine

EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION
CONVENTION EUROPÉENNE DU PAYSAGE

Európsky dohovor o krajine je prvou medzinárodnou zmluvou, ktorá sa týka všetkých aspektov európskej kultúrnej krajiny. Prináša prevratný pohľad na dosiaľ prevládajúci názor, že krajine tvoriace priaznivé podmienky na život jednotlivca v spoločnosti rozumejú iba experti. Posilňuje význam krajiny ako dôležitej súčasti kvality života ľudí v mestách i na vidieku. Chápe krajinu ako základnú súčasť európskeho prírodného a kultúrneho dedičstva, upevňujúcu našu európsku identitu. Uznáva pranie verejnosti užívať krajinu vysokej kvality a zohrávať aktívnu úlohu pri jej ďalšom rozvoji. Dohovor Rady Európy je spoločným európskym nástrojom zameraným na ochranu, manažment a plánovanie, uznávajúc, že kvalita a rozmanitosť európskej krajiny predstavuje náš spoločný zdroj, pri ochrane ktorého máme všetci spolupracovať. Cieľom dohovoru je zaviesť vhodnú politiku, koncepcie a opatrenia v komplexnej starostlivosti o všetky typy krajiny.

- *Krajina*
- *Cieľová kvalita krajiny*
- *Ochrana krajiny*
- *Typológia krajiny*
- *Krajinné plánovanie*
- *Charakteristický vzhľad krajiny*
- *Manažment krajiny*
- *Krajinná koncepcia*
- *Účast' širokej verejnosti*
- *Európska spolupráca*
- *Vzdelávanie*

Európsky dohovor o krajine
otvorený na podpis 20. 10. 2000 vo Florencii
vstup do platnosti 1. 3. 2004

Slovenská republika
podpis 30. 5. 2005
ratifikácia 9. 8. 2005
vstup do platnosti 1. 12. 2005

Cena Slovenskej republiky za krajinu

Starostlivosť o krajinu je komplex činností vedúcich ku kvalitnej ochrane, plánovaniu a tvorbe krajiny. Na rozdiel od tradične chápanej ochrany prírody môžeme v tejto súvislosti hovoriť o zámerných procesoch formovania krajiny, s cieľom udržať alebo zlepšiť jej kvalitu. V súčasnom vnímaní starostlivosti o krajinu v zmysle Európskeho dohovoru o krajine má veľký význam zachovanie identity krajiny, jej charakteristických črt, uvedomujúc si fakt, že krajina predstavuje základ nášho prírodného, ale aj kultúrneho dedičstva. V poslednom čase je čoraz väčší dôraz kladený na výchovu a vzdelávanie v oblasti vnímania krajiny, ale aj akceptácie názorov miestnych obyvateľov na cieľovú kvalitu krajiny, v ktorej žijú. Kvalitný manažment krajiny môžeme dosiahnuť komplexným systémovým prístupom – ochranou krajiny, vhodným plánovaním a citlivou tvorbou krajiny, ako aj činnosťami, ktoré majú z hľadiska perspektívy udržateľného rozvoja zabezpečiť a zosúladiť sociálne, hospodárske a environmentálne procesy v krajine.

Ocenenie skúsenosti dobrej praxe

Významným prvkom v spoločných tendenciách európskych štátov v systéme starostlivosti o krajinu je prenos a sieťovanie skúseností, inovatívnych postupov a metód v krajinnom manažmente, ktoré slúžia na napĺňanie cieľov stanovených v Európskom dohovore o krajine. Príklady dobrej praxe predstavujú významný stimulačný nástroj v systéme starostlivosti o krajinu a zaslúžia si publicitu a hlavne rozširovanie výsledkov dosiahnutých v jednotlivých projektoch. Jedným zo spôsobov je aj ocenenie týchto aktivít, ktoré poukazuje na ich vzorovú hodnotu.

Aj v našich národných podmienkach sa realizovalo množstvo projektov zameraných na starostlivosť o krajinu, ktoré môžu slúžiť ako príklady dobrej praxe, a je potrebné na ne poukázať a prezentovať ich. Slovenská republika, uvedomujúc si čoraz viac rastúci význam krajiny v procese udržateľného rozvoja našej spoločnosti, pristúpila ako zmluvná strana Európskeho dohovoru o krajine k udeľovaniu Ceny Slovenskej republiky za krajinu.

Cena Slovenskej republiky za krajinu sa udeľuje v dvojročnom cykle, v každom párnom roku. V nepárnom roku je laureát národnej ceny nominovaný na **Cenu Rady Európy za krajinu** ako jediný reprezentant Slovenskej republiky. V roku 2010 bol vyhlásený prvý ročník a oprávnení kandidáti sa po prvýkrát uchádzali o Cenu Slovenskej republiky za krajinu.

Oprávnení kandidáti

- miestne a regionálne samosprávy,
- združenia miestnych a regionálnych samospráv (mikroregionálne združenia),
- cezhraničné združenia miestnych a regionálnych samospráv spoločne spravujúce krajinu,
- mimovládne organizácie.

Oprávnené projekty

Oprávnenými projektmi sú projekty s charakterom implementovaných krajinných koncepcií a opatrení, spĺňajúce kritériá pre posudzovanie Ceny Slovenskej republiky za krajinu. Projekty možno priamo prihlásiť alebo môžu byť navrhnuté inou právnickou alebo fyzickou osobou.

Hodnotiace kritériá

Cena Slovenskej republiky za krajinu je čestným vyznamenaním pre organizácie, ktoré ideovo, tematicky a prakticky prispievajú k implementácii Európskeho dohovoru o krajine na národnej úrovni. Jej cieľom je oceniť aktivity smerujúce ku kvalitnému a udržateľnému manažmentu krajiny. Cena je motivačným nástrojom pre kontinuálnu podporu starostlivosti o všetky typy krajiny a ocenením príkladných snáh o dosiahnutie napĺňania spoločných cieľov v procese implementácie Európskeho dohovoru o krajine. Slovenská republika udeľuje túto cenu na podporu prezentácie úspešných aktivít smerujúcich k ochrane, manažmentu či plánovaniu krajiny a následne k nominácii laureáta na **Cenu Rady Európy za krajinu**.

V rámci hodnotenia boli nominované projekty posudzované podľa štyroch základných kritérií, ktoré sú definované v zmysle uznesenia CM/RES (2008)3 o pravidlách vzťahujúcich sa na Cenu Rady Európy za krajinu.

Kritérium 1 - Udržateľný územný rozvoj

Predložené ukončené projekty musia poskytovať hmatateľnú formu ochrany, manažmentu a plánovania krajiny. To znamená, že projekty musia byť v čase predloženia kandidatúry ukončené a k dispozícii na užívanie verejnosťou najmenej tri roky.

Okrem toho tieto projekty musia:

- byť súčasťou koncepcie udržateľného rozvoja a musia byť v súlade so strategickými dokumentmi v danej oblasti,
- preukázať svoju environmentálnu, sociálnu, ekonomickú, kultúrnu a estetickú udržateľnosť,
- eliminovať alebo naprávať poškodenia krajinných štruktúr,

- pomáhať pri zveľadovaní a zlepšovaní kvality krajiny a tvorbe jej nových kvalít.

Kritérium 2 - Vzorová hodnota

Implementácia koncepcie alebo opatrení, projektov, ktoré viedli k zlepšeniu ochrany, manažmentu a/alebo plánovania krajiny, musí predstavovať príklad správnej praxe hodný nasledovania ostatnými subjektmi.

Kritérium 3 - Účast' verejnosti

Koncepcia alebo opatrenia implementované so zreteľom na ochranu, manažment a/alebo plánovanie krajiny by mali zahŕňať aktívnu účasť verejnosti, miestnych a regionálnych orgánov, miestnych aktérov a mali by jasne vyjadrovať cieľovú kvalitu krajiny. Verejnosť by mala byť schopná zúčastniť sa dvoma spôsobmi:

- prostredníctvom dialógu a výmenami názorov medzi členmi spoločnosti (napríklad verejné stretnutia, diskusie, postupy účasti a konzultácie v teréne);
- prostredníctvom postupov pre účasť verejnosti na plánovaní koncepcií implementovaných národnými, regionálnymi a miestnymi orgánmi.

Kritérium 4 - Zvyšovanie povedomia

Projekty nominované na Cenu Slovenskej republiky za krajinu musia byť súčasne zamerané na zvyšovanie povedomia občianskej spoločnosti, súkromných organizácií a verejných orgánov o hodnote krajiny, jej úlohe a zmenách v krajine.

Projekty nominované na Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2018

Obec Bodzianske Lúky

Realizácia prvkov zelenej infraštruktúry v katastri Bodzianske Lúky
www.bodzianskeluky.sk

Obec Dohňany

Dohňany - Vaša obec pre váš život
www.dohnany.sk

Občianske združenie Dubova Colonorum

Tábor Dubova Colonorum
www.dubovacolonorum.sk

Občianske združenie OZ EKO LUDIA

Mandala šťastia a mieru na Námestí sv. Cyrila a Metoda, Krásna nad Hornádom
www.ekoludia.szm.com

Mesto Holíč

Spravidca bylinkovou záhradou
www.holic.sk

Obec Iža

Po stopách Rimanov na Dunaji
www.iza.sk

Občianske združenie KALVÁRSKY FOND

Barokový krajinný areál s architektonickým komplexom Kalvárie na vrchu Scharffenberg v Banskej Štiavnici
www.kalvaria.org

Občianske združenie KATARÍNKA

Projekt Katarínka – dobrovoľnícka záchrana ruín Kláštora a kostola sv. Kataríny Alexandrijskej
www.katarinka.sk

Občianske združenie kRAJ

Včelí kRAJ
www.kraj.sk

Mesto Považská Bystrica

Kalvária – Obnova národnej kultúrnej pamiatky, Považská Bystrica
www.povazska-bystrica.sk

Občianske združenie Pre Prírodu priaznivci&verejnosť&profesionáli

Desať pre Prírodu
www.preprrodu.sk

Obec Vavrišovo

Oživenie historických udalostí a tradícií s regionálnym významom v obci Vavrišovo
www.vavrisovo.sk

Cena Slovenskej republiky za krajinu 2018

Vyhlasovateľ Ceny Slovenskej republiky za krajinu:

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Národný koordinátor Ceny Slovenskej republiky za krajinu:

Slovenská agentúra životného prostredia.

Harmonogram udeľovania Ceny Slovenskej republiky za krajinu v roku 2018

Piaty ročník Ceny Slovenskej republiky za krajinu bol vyhlásený 15. marca 2018. Termín akceptácie prihlášok bol stanovený na 30. jún 2018. Po jeho uplynutí a po administratívnej kontrole prihlášok zverejnil národný koordinátor 16. júla 2018 nominované projekty, ktoré splnili kritériá ceny. Nominované projekty boli obhajované pred odbornou komisiou zloženou z odborníkov na starostlivosť o krajinu, zo zástupcov verejnej správy, samosprávy a zástupcov nezávislého sektora.

Zasadnutie odbornej komisie

Odborná komisia zasadla 21. - 22. augusta 2018 v Hriňovej, v sídle laureáta predchádzajúceho ročníka ceny. Prvý deň rokovania sa konal za účasti nominantov, ktorí v rámci svojej prezentácie predstavili nominované projekty.

Manažér Ceny Slovenskej republiky za krajinu:

RNDr. Richard Müller, PhD. – Slovenská agentúra životného prostredia, generálny riaditeľ

Odborná komisia Ceny Slovenskej republiky za krajinu:

Predsedníčka odbornej komisie:

Mgr. Zlatica Csontos Šimoňáková – Ministerstvo životného prostredia SR

Členovia odbornej komisie:

Doc. RNDr. Ingrid Belčáková, PhD. – Fakulta ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene

Ing. Aleš Bílek – Čiernohorská železnica, n. o. (laureát Ceny SR za krajinu 2012)

Ing. Anna Dobrucká, PhD. – Združenie pre urbanizmus a územné plánovanie na Slovensku

Ing. Vladimíra Fabriciusová, PhD. – Štátna ochrana prírody SR – Správa CHKO Poľana

Mgr. Stanislav Horník – mesto Hriňová (laureát Ceny SR za krajinu 2016)

Doc. Ing. Peter Jančura, PhD. – Občianske združenie Krajinárske združenie Kolégium

Ing. Zuzana Máčeková – Združenie miest a obcí Slovenska

Doc. Ing. Ľubica Midriaková Zaušková, PhD. – Slovenská agentúra životného prostredia

RNDr. Richard Müller, PhD. – Slovenská agentúra životného prostredia

Organizačný garant:

Mgr. Iveta Bohálová – Slovenská agentúra životného prostredia

V diskusii mali kandidáti priestor na zodpovedanie otázok odbornej komisie. Členovia odbornej komisie zhodnotili komplexnosť a celkový prínos projektov v starostlivosti o krajinu, mieru naplnenia kritérií pre posudzovanie ceny, príkladnosť, opakovateľnosť, udržateľnosť projektov, kvalitu predložených podkladov a samotnej prezentácie, ako aj národnú reprezentatívnosť na európskej úrovni.

Na základe zhodnotenia výsledkov určila odborná komisia laureáta piateho ročníka národného kola ceny. Vzhľadom na vysokú úroveň predložených projektov udelila odborná komisia osobitné uznanie a poďakovania.

Laureát Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2018 získal nomináciu na účasť v Cene Rady

Európy za krajinu 2018/2019. V zmysle článku 11 Európskeho dohovoru o krajine tak bude jediným zástupcom Slovenskej republiky na medzinárodnej úrovni.

Slávnostné vyhlásenie Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2018

Slávnostné vyhlásenie Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2018 sa uskutočnilo 16. októbra 2018 v priestoroch historickej Radnice mesta Banská Bystrica, kde ocenenia odovzdal štátny tajomník MŽP SR Ing. Norbert Kurilla, PhD., ako zástupca vyhlasovateľa ceny a manažér ceny RNDr. Richard Müller, PhD.

Výsledky Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2018

Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2018

získalo a laureátom sa stalo

Občianske združenie KALVÁRSKY FOND

za záchranu ohrozeného unikátneho krajinného komplexu obrovníckou prácou s uplatnením špecifických manažérskych postupov, preukázanú projektom
Barokový krajinný areál s architektonickým komplexom Kalvárie na vrchu Scharffenberg v Banskej Štiavnici

Osobitné uznanie odbornej komisie

získali nasledujúci nominanti:

Mesto Holíč

za významný profesionálny prínos k obnove zabudnutej barokovej komponovanej krajiny, preukázaný projektom
Sprievodca bylinkovou záhradou

Občianske združenie KATARÍNKA

za dlhodobú dobrovoľnícku prácu pri obnove historickej pamiatky prezentujúcu historické pracovné postupy a úctu ku krajine a hodnotám, preukázanú projektom
Projekt Katarínka – dobrovoľnícka záchrana ruín Kláštora a kostola sv. Kataríny Alexandrijskej

Občianske združenie KRAJ

za zachovávanie včelárstva a podporu biodiverzity krajiny s výnimočným humánnym a sociálnym aspektom, preukázané projektom
Včelí KRAJ

Podakovanie odbornej komisie

bolo udelené nasledujúcim nominantom:

Obci Bodzianske Lúky

za revitalizáciu krajinných štruktúr s podporou miestneho genofondu a zachovávanie charakteristického vzhľadu nížinnej krajiny, preukázanú projektom
Realizácia prvkov zelenej infraštruktúry v katastri Bodzianske Lúky

Obci Dohňany

za podporu rozvoja cestovného ruchu v prihraničnom území s dôrazom na zachovávanie kultúrneho dedičstva, preukázanú projektom
Dohňany - Vaša obec pre váš život

Občianskemu združeniu Dubova Colonorum

za záchranu a zachovávanie autenticity historickej pamiatky na princípe dobrovoľníctva, spôsob zainteresovania a výchovu mladých ľudí k hodnotám, preukázanú projektom
Tábor Dubova Colonorum

Občianskemu združeniu OZ EKO ĽUDIA

za zanietenosť pri pretváraní verejných priestranstiev a nadväzovaní spolupráce so samosprávami, preukázanú projektom
Mandala šťastia a mieru na Námestí sv. Cyrila a Metoda, Krásna nad Hornádom

Obci Iža

za zhodnocovanie kultúrno-historických fenoménov krajiny v rozvoji cestovného ruchu prostredníctvom budovania a prezentácie tematickej trasy, preukázané projektom
Po stopách Rimanov na Dunaji

Mestu Považská Bystrica

za záchranu, komplexnú obnovu a prinavrátenie účelu a dôstojnosti kalvárie, preukázanú projektom
Kalvária – obnova národnej kultúrnej pamiatky, Považská Bystrica

Občianskemu združeniu Pre Prírodu priaznivci & verejnosť & profesionáli

za systematickú dobrovoľnícku činnosť pri realizácii manažmentových opatrení na zachovanie prirodzených biotopov a ochranu biodiverzity, preukázanú projektom
Desať pre Prírodu

Obci Vavrišovo

za znovuobjavenie pamäte krajiny, zviditeľnenie a spôsob interpretácie významného časového horizontu historického vývoja krajiny, preukázané projektom
Oživenie historických udalostí a tradícií s regionálnym významom v obci Vavrišovo

Občianske združenie KALVÁRSKY FOND

Projekt

Barokový krajinný areál s architektonickým komplexom Kalvárie na vrchu Scharffenberg v Banskej Štiavnici

Kontaktná osoba: Mgr. Martin Macharík,
Ing. arch. Katarína Vošková, PhD.
E-mail: macharik@scouting.sk,
katkavoska@yahoo.com

Cieľom projektu bola záchrana a obnova barokového krajinného komplexu spolu s jeho architektúrou a umením vysokej umeleckej hodnoty, ako aj trvalá udržateľnosť pre cestovný ruch i pôvodný liturgický účel.

Komplex sakrálnych objektov pozostáva zo súboru 20 samostatných sakrálnych stavieb - 3 kostolov a 17 kaplniek. Jeho kompozičnú schému dotvárajú prístupové trasy a lipová aleja. Kalvária je národnou kultúrnou pamiatkou, pamiatkovou rezerváciou a zároveň od roku 1993 súčasťou lokality zapísanej do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO „Historické mesto Banská Štiavnica a technické pamiatky okolia“. Táto neprehliadnuteľná dominanta mesta bola vybudovaná v rokoch 1744 - 1751 z iniciatívy jezuitského pátra Františka Pergera, ktorému sa podarilo pre túto veľkolepú myšlienku nadchnúť obyvateľov mesta i majiteľa pozemkov na vrchu Scharffenberg, ktorý napriek svojmu evanjelickému vyznaniu, svoje pozemky na tento účel daroval.

Kalvária prešla rôznymi obdobiami vývoja. Po páde komunizmu bol areál bez dozoru a permanentnej údržby, čo spôsobilo veľkú devastáciu architektúr i krajinného prostredia. Nielenže ju poznačil zub času, ale stala sa obeťou

ľudskej ľahostajnosti a zloby. Časť jej výtvarnej výzdoby a mobiliáru bola rozkradnutá, iná sa stala terčom vandalov. Bilancia strát jej kultúrnohistorickej hodnoty v rokoch 1989 - 2004 je nevyčísľiteľná.

Dôvodom realizácie projektu bolo vážne ohrozenie areálu, ktorý bol v roku 2007 zapísaný na zoznam „100 najohrozenejších pamiatok sveta“ Svetového pamiatkového fondu (USA). Tento fakt sa mal stať nielen mementom, ale najmä impulzom, aby sa zabránilo ďalšej devastácii kalvárie a podnikli sa kroky na jej záchranu.

Vznik Kalvárskeho fondu v roku 2008 znamenal zvrät vo vývoji stavu kalvárie. Vďaka jeho aktivitám sa zachránili nevyčísľiteľné kultúrne, architektonické, umelecko-historické hodnoty nielen komplexu stavieb, ale aj výzdoby interiérov a cenných sôch. Prinavrátala sa nielen fyzická podoba kalvárie, ale predovšetkým hĺbka a zmysel jej symbolu.

Rozsiahla a finančne náročná rekonštrukcia celého areálu sa realizovala na základe historického, reštaurátorského, dendrologického a krajinárskeho výskumu pod odborným dohľadom Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica. V zmysle schválených projektov bola realizovaná reštaurátorská obnova fasád kostolov

a kaplniek, barokových fresiek, oltárov, sôch, ako i stavebno-technické úpravy (odvodnenie, kanalizácia), úprava chodníkov, oporných múrov, vybudovanie prírodného amfiteátra v bývalej farskej záhrade atď. Zároveň bola revitalizovaná lipová aleja a odstránená náletová zeleň. Najcennejšie artefakty, originálne prvky výtvarnej výzdoby (drevené reliéfy a sochy z kostolov a kaplniek) tvoria stálu expozíciu „Kalvária v exile“ vo výstavných priestoroch Slovenského banského múzea na Starom zámku.

Do procesu obnovy bola od začiatku zapájaná verejnosť, dobrovoľníci a darcovia. Združenie organizovalo brigády spolu s prednáškami pre školy a pre firmy v rámci teambuildingových akcií, zapájalo dobrovoľníkov cez program ERASMUS1 („Mládež v akcii“). Úspešným sa stal program „Adopcia kaplniek a sôch“, ktorý do starostlivosti o jednotlivé objekty zainteresoval firmy a rodiny. Do diania na kalvárii združenie zapájalo školskú mládež formou rôznych súťaží, ako aj ďalšie vekové kategórie organizovaním kultúrno-spoločenských podujatí. Kalvársky fond zabezpečil finančné zdroje na celý priebeh rekonštrukcie. Z celkového počtu cca 200 podaných projektových žiadostí bola polovica schválených a zrealizovaných. Združenie získalo donorov formou fundraisingu a organizovalo verejnú zbierku. Celková suma preinvestovaných prostriedkov združenia počas rekonštrukcie areálu dosiahla 2,8 mil. eur.

Projekt zvyšuje publicitu tejto sakrálnej krajiny a trvalo vytvára podmienky na jej sprístupnenie širokej verejnosti. Kalvársky fond spolupracuje na organizovaní liturgických slávností, od roku 2013 sa na kalvárii pravidelne slúžia sväté omše a konajú púte. Záujem o návštevu kalvárie neustále rastie. V roku 2012 združenie evidovalo cca 20 000 návštevníkov, v súčasnosti navštívi kalváriu ročne okolo 70 000 návštevníkov.

Partnermi projektu boli World Monuments Fund, Nadácia VÚB, Ministerstvo kultúry SR, Stredoslovenská energetika, a. s., Rímskokatolícka cirkev - farnosť Banská Štiavnica (vlastník

objektov), mesto Banská Štiavnica, Slovenské banské múzeum Banská Štiavnica, Fakulta architektúry STU Bratislava, Lesy SR, š. p. (vlastník pozemkov), Spolok Banskej Štiavnice '91. Finančné zdroje na realizáciu boli zabezpečované z World Monuments Fund, Nadácie VÚB, Ministerstva kultúry SR, Stredoslovenskej energetiky, a. s., individuálnych príspevkov a darov.

Mesto Holíč

Projekt
Sprievodca bylinkovou záhradou

Kontaktná osoba: Ing. Katarína Turečková
E-mail: katarina.tureckova@holic.sk

Projekt realizovalo mesto Holíč v areáli Holíčskeho zámku, ktorý tvorí výraznú architektonickú dominantu na západnom okraji mesta. Zámok vznikol prestavbou gotického stredovekého vodného hradu. Neskorobarokový vzhľad je výsledkom prestavby renesančnej protitureckej pevnosti s hviezdicovým opevnením na reprezentačné letné sídlo cisárskej rodiny Habsburgovcov. V roku 1736 ho získal František Lotrinský, čím sa zaraďuje medzi cisárske sídla. Pôvodné protiturecké fortifikačné opevnenie stratilo svoju obrannú funkciu a pevnostný areál sa zmenil na veľkolepý park s trojkridlovým barokovým zámkom.

Impozantnosť zámokových záhrad pretrvala až do roku 1919, ktorý znamenal ich zánik. Po zoštátnení habsburského majetku po roku 1918 počas I. Československej republiky sa v reprezentačných priestoroch letného cisárskeho sídla zriadila škola a príhlý park bol využívaný na poľnohospodárske účely. Z pôvodného parku sa zachovali iba historické gaštanové a lipové aleje.

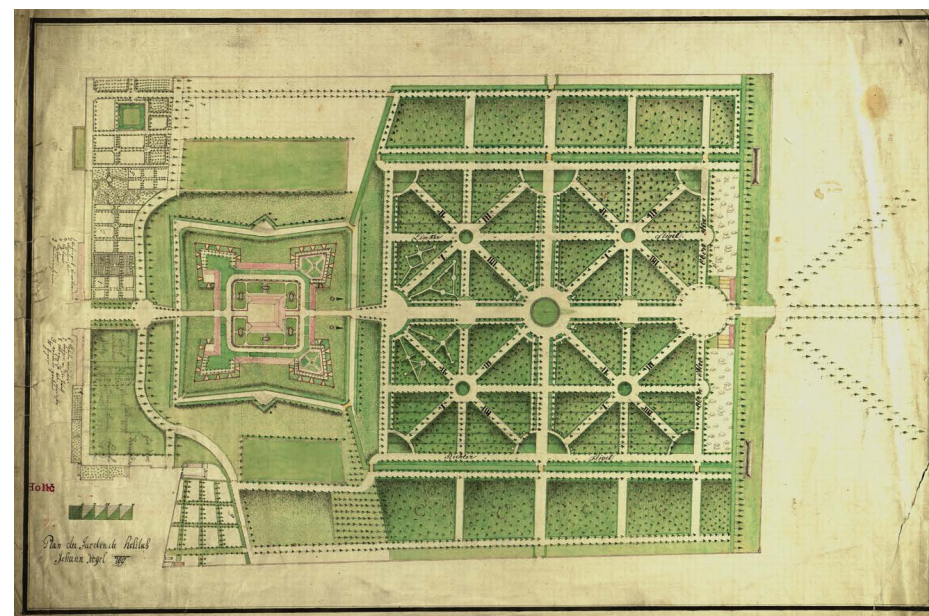
V roku 1963 sa stal zámok národnou kultúrnou pamiatkou a v roku 1991 ho získalo do vlastníctva mesto Holíč. Jeho snahou je vytvárať podmienky na zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva pre budúce generácie. Cieľom predloženého projektu bola obnova a revitalizácia historickej záhrady. Realizačnej

fáze predchádzal archívny a historický archeologický výskum. Vzorom revitalizácie záhrad pre mesto Holíč bola obnova historických parkov a záhrad vo Valticiach, Ledniciach, Mikulove a Miloticiach v Českej republike, kde záhradný turizmus zažíva veľký rozmach.

Bylinková záhrada v areáli Holíčskeho zámku predstavuje prvú etapu komplexnej obnovy záhrad. V rámci realizácie projektu v nej bolo vysadených viac ako 50 druhov liečivých rastlín. Jej súčasťou je sad ovocných stromov a trávnaté plochy. Bylinková záhrada v areáli Holíčskeho zámku slúži počas letnej turistickej sezóny ako oddychový areál prístupný pre návštevníkov a občanov mesta na krátkodobú rekreáciu a relax.

V rámci projektu mesto vypracovalo digitálnu vizualizáciu, projektovú dokumentáciu, štúdiu uskutočniteľnosti a manažmentový plán zámočekkej záhrady. Historická digitálna vizualizácia prezentuje zámery a umožňuje verejnosti prejsť sa záhradou virtuálnou formou. Vizualizácia bola spracovaná na základe historických plánov. Projektová dokumentácia zámočekkej záhrady obsahuje plán obnovy vrátane cestnej siete a alejí podľa historických podkladov. Cieľom štúdie uskutočniteľnosti bolo stanoviť možné smery vývoja záhrad v Holíči a preskúmať možnosti udržateľnosti objektu v porovnaní s podobnými objektami v okolitých

krajinách. V manažmentovom pláne je pripravený postup obnovy celého areálu záhrad na 10 rokov vrátane plánu na údržbu a starostlivosť o záhrady. O projekte bol spracovaný propagačný materiál vo forme brožúry. Partnerom projektu bolo občianske združenie Průvodce parkem (Valtice, ČR). Finančne bol projekt zastrešený z OP Cezhraničná spolupráca SR – ČR 2007 – 2013.

Občianske združenie KATARÍNKA

Projekt

Katarínka – dobrovoľnícka záchrana ruín Kláštora a kostola sv. Kataríny Alexandrijskej

Kontaktná osoba: Mgr. Peter Herceg

E-mail: katarinka@katarinka.sk

Občianske združenie Katarínka pôsobí od roku 1994. Cieľom projektu bola záchrana a konzervácia historickej pamiatky prostredníctvom práce mladých dobrovoľníkov, zveľadenie a sprístupnenie okolitého areálu, ako i priblíženie histórie tohto miesta návštevníkom. Ruiny Kláštora a kostola sv. Kataríny Alexandrijskej sú národnou kultúrnou pamiatkou od roku 1963. Ležia v obci Dechtice, na území Chránenej krajiny Malé Karpaty a zároveň Prírodnej rezervácie Katarína so 4. stupňom ochrany. Konzervácia ruín sa zabezpečuje dobovým spôsobom, bez mechanizácie (ručné miešanie malty, ručné kresanie a hoblňovanie trámov a dosiek a pod.) pod odborným dohľadom pamiatkarov, statikov, historikov. Projekt prispel k historickému poznaniu tohto miesta prostredníctvom archeologického, geofyzikálneho a historického výskumu.

Združenie zorganizovalo počas svojej existencie už 24 ročníkov letných pracovných dobrovoľníckych táborov. Každoročne sa realizuje 6 dvojtýždňových turnusov, ktorým predchádzajú vzdelávacie workshopy. Na konzervačných prácach sa podieľalo spolu približne 1 600 dobrovoľníkov.

Ďalším rozmerom projektu je neformálne vzdelávanie mladých ľudí ako kľúčovej skupiny k úcte voči histórii, kultúre, prírode, človeku. Pobytom v tábore sa dobrovoľníci približujú

životu v kláštore v 17. storočí životným štýlom, prácou a svojou regulou. Sú odkázaní na život v prírode bez elektriny, masovo-komunikačných prostriedkov, na vodu z prameňa, jedlo pripravované v letnej kuchynke. Životom v komunite sú účastníci letných táborov nútení vystúpiť zo zóny komfortu a hedonizmu, učiť sa pokore, zodpovednosti za životné prostredie, zmyslu pre spoluprácu, spoločnosť. Podnecuje to ich vnútorný rast, formovanie postojov i budovanie trvácnych hodnôt. Do aktivít na projekte sa počas dní dobrovoľníctva zapájajú aj súkromné firmy teambuildingovými akciami. Katarínka sa stala obľúbeným cieľom rodinných výletov a jedným z najpopulárnejších turistických miest v Trnavskom kraji. V rámci aktivít pre verejnosť (Deň otvorených dverí, Noc kostolov, Noc hradov a zrúcanín) členovia občianskeho združenia prezentujú ukážky pracovných činností spolu s výkladom pracovno-technických postupov. Počas hlavnej letnej sezóny navštívi Katarínku 3 000 turistov a ďalších 1 400 návštevníkov sa zúčastní na jednom zo štyroch verejných podujatí. Občianske združenie zvyšuje informovanosť a publicitu lokality, v areáli boli osadené informačné tabule, vydané boli brožúry i informačné letáky. Návštevníkom sa poskytuje sprevádzanie s historickým výkladom, ako aj možnosť obhliadky veže.

Svoje prístupy a skúsenosti členovia združenia prezentujú na odborných konferenciách

a poznatky z realizácie zdieľajú s členmi záujmového združenia právnických osôb Zachráňme hrady.

Aktivita združenia sú realizované v súčinnosti a v súlade so záujmami ŠOP SR - Správa CHKO Malé Karpaty, formou priebežných konzultácií o svojej činnosti, udržiavaním hniezd chránených vtáčích druhov - sokola myšiara v nedostupných častiach múrov či plamienky driemavej vo veži kostola. Dôležitým poslaním je aj usmerňovanie pohybu a koordinácia návštevníkov na parkovisku mimo CHKO.

Partnermi projektu boli obec Dechtice, Rehoľa menších bratov – františkánov, Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže. Finančné zdroje boli zabezpečené z dotácií Ministerstva financií SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, grantov nadácií a grantových programov (Slovak Telekom, Tatrabanka, Orange, ESET, Dobrá krajina, Naše mesto), z jednorazových príspevkov na činnosť a darov.

Občianske združenie kRAJ

Projekt
Včelí kRAJ

Kontaktná osoba: Mgr. David Turčáni, PhD.
E-mail: david@kraj.sk

Občianske združenie kRAJ sa zameriava na manažment krajiny prostredníctvom tém včelárenie a opeľovanie, vzdelávanie o význame včiel a opeľovačov a zvyšovanie biodiverzity krajiny. Vzniklo v roku 2013 a nadviazalo na vyše 60-ročnú tradíciu včelárstva v rodine a dlhodobé skúsenosti s environmentálnou výchovou. Svojou činnosťou ukazuje cestu trvalo udržateľného spôsobu včelárenia a prispieva k zachovávaniu včelárstva v regióne. Región Malohontu a Gemera bol v minulosti zasiahnutý morom včelieho plodu, čo spôsobilo zníženie počtu včelstiev a včelárov. Vysoko aktuálnu tému vymierania opeľovačov prináša verejnosti prijateľnou formou.

Cieľom projektu bolo budovať udržateľnú krajinu formou ochrany opeľovačov a zabezpečením opeľovacej činnosti včelami, ale aj prirodzenými opeľovačmi.

Občianske združenie prevádzkuje v Kokave nad Rimavicou jedinečnú vzdelávaciu včelnicu, ktorá vzdeláva zážitkovou formou. Predstavuje nový, ukážkový a replikovateľný model otvorenej včelnice počas celého roka. Cieľovými skupinami sú školy, od materských až po univerzity, a široká laická i odborná verejnosť. Na programe „Jeden deň včelárom“ sa zúčastnilo 5 000 školákov a študentov zo všetkých stupňov škôl a 1 800 ďalších účastníkov.

Pre školy je určený aj program „Tradične obhospodarovaná krajina“, ako i včelárske krúžky. V rámci firemného dobrovoľníctva sa do ve-

rejných akcií združenia zapojili aj zamestnanci spoločností DM drogerie, Tatra banky či Nadácie Pontis. Členovia združenia sú nápomocní pri budovaní zelenej politiky firiem.

Pre záujemcov o včelárenie z celého Slovenska realizuje občianske združenie kurzy včelárstva, ktoré absolvovalo už 350 účastníkov. Jeho cieľom je vzdelávať zodpovedných budúcich včelárov, uvedomujúcich si riziko chorôb včiel, využívajúcich ekologické prístupy šetrné pre krajinu. Organizovanie komerčných včelárskych kurzov umožňuje vykonávať a hradiť ďalšie vzdelávacie a manažmentové aktivity združenia.

Projekt sa venuje aj skupinám zo sociálne znevýhodneného prostredia. Špecifickou skupinou sú dlhodobo nezamestnaní z regiónu, pre ktorých sa organizujú bezplatné kurzy. Členovia občianskeho združenia vyškolili touto formou už 50 nezamestnaných, dokonca im poskytli aj materiálnu pomoc. Absolventom týchto školení pripravili včelárske náradie, pomôcky a úle so včelstvami.

V rámci projektu „Férový med“ predávajú produkty svojich absolventov bezplatných kurzov. Do projektu zapojili aj včelárov z regiónu. Ich produkty predávajú za férové ceny tak pre producenta medu, ako aj pre zákazníka. Program je určený pre tých včelárov, ktorí sa zaviazali k udržateľnému spôsobu včelárenia.

V danom regióne nachádza svoje opodstatnenie aj sociálne podnikanie zamerané na výro-

bu včelích produktov a včelárskeho vybavenia s dlhodobou nezamestnanými.

Občianske združenie venuje veľkú pozornosť aj odbornej diskusii a vzdelávaniu odbornej verejnosti. Organizuje konferencie a osvetové akcie (Včelárska nedeľa alebo Včelárska konferencia), vydalo päť publikácií o význame včiel a metodické listy, ktoré sú voľne šíriteľné pre ďalšie organizácie a záujemcov. Svoju propagačnú činnosť realizuje po celom Slovensku.

Partnermi projektu boli BYBI Oslo (Nórsko), Domov sociálnych služieb Slatinka, občianske

združenie DLAŇ, mesto Lučenec, obec Kokava nad Rimavicou, Kultúrno-výchovné občianske združenie Lácho drom, ZŠ M. R. Štefánika v Lučenci a ZŠ Slobody Poltár.

Finančné zdroje na zabezpečenie aktivít projektu boli okrem vlastných zdrojov poskytnuté z EEA grantov, Nadácie Tatra banky, Nadácie Ekopolis, Nadácie Tesco, Miestnej akčnej skupiny Malohont a z darcovských systémov (firemné a súkromné dary).

Obec Bodzianske Lúky

Projekt

Realizácia prvkov zelenej infraštruktúry v katastri Bodzianske Lúky

Kontaktná osoba: Ing. Monika Aradi,
starostka obce

E-mail: bodzianskeluky@gutanet.sk

Obec Bodzianske Lúky leží na Žitnom ostrove Podunajskej nížiny v nadmorskej výške 109 - 111 m. Je najmladšou obcou okresu Komárno. Vznikla v roku 1990 osamostatnením od obce Bodza s rozlohou 5,17 km² a má 187 obyvateľov (k 31. 12. 2017). Celé katastrálne územie spadá do Chráneného vtáčieho územia Ostrovne Lúky. Charakteristickým znakom obce je roztratené osídlenie, usadlosti majú názov tane.

Cieľom projektu bola realizácia výsadby líniovej vegetácie v intraviláne aj extraviláne, ktorý sa vyznačuje nízkym podielom nelesnej drevinovej vegetácie v poľnohospodársky intenzívne využívannej krajine, ako aj starostlivosť o existujúcu vegetáciu. Zámerom realizácie projektu bolo zvýšenie diverzity krajiny, posilnenie ekologickej stability krajiny a zmiernenie veternej erózie.

Výsadba líniovej vegetácie z ovocných drevín bola realizovaná popri miestnych komunikáciách a poľných cestách. Išlo o 3 jednostranné ovocné aleje v celkovej dĺžke 2 km. Pri ich výsadbe boli použité pôvodné regionálne odrody ovocných drevín. Následne boli dreviny ošetrované.

Obec vyvíja rôzne aktivity na prinávratie typického nížinného krajinného prvku – hlavových vrb do krajiny, ktoré tvorili porasty popri mŕtvych ramenách Dudváhu aj v minulosti. Obnovila sprievodnú vegetáciu vrbových porastov v celkovej dĺžke 2 km. Zároveň systematicky zaškoľuje obyvateľov obce, ako sa starať

o hlavové vrbu a v čom spočíva ich správny orez. Okrem nových výsadbí sa obec venuje aj starostlivosti o existujúcu vegetáciu v obci, zabezpečuje arboristické ošetrovanie nádherných exemplárov duba letného a topoľa bieleho v sídle.

Aktivity obce majú veľký vplyv na povedomie obyvateľov o dôležitosti nelesnej drevinovej vegetácie v krajine a tiež o potrebnej starostlivosti o ňu. Svedčí o tom ich starostlivosť o vysadené dreviny a zvýšený počet konzultácií a žiadostí na orez hlavových vrb. Zazelenenie krajiny v Bodzianskych Lúkach bolo vzorom pre výsadbu stromov aj v okolitých obciach.

Partnerom projektu bola Slovenská agentúra životného prostredia. Finančné zdroje boli získané z Programu obnovy dediny 2015.

Obec Dohňany

Projekt

Dohňany - Vaša obec pre váš život

Kontaktná osoba: Ing. Milan Panáček,
starosta obce

E-mail: starosta@dohnany.sk

Cieľom projektu obce ležiacej v okrese Púchov bola podpora cestovného ruchu, zlepšenie základnej infraštruktúry a zveľadenie obce v snahe prispieť k jej ekonomickému, environmentálnemu, sociálnemu a kultúrnemu rozvoju a v konečnom dôsledku k lepšej kvalite života jej obyvateľov.

V rámci ochrany a zhodnocovania kultúrno-historického dedičstva v rozvoji cestovného ruchu zrealizovala obec viacero aktivít. Rekonštrukciou historického objektu získala priestory na zriadenie Pamätnej izby obce Dohňany, ktorá približuje históriu obce a významné osobnosti pôsobiace v nej v minulosti.

Pre spoločenský, kultúrny a vzdelávací život v obci má veľký význam rekonštrukcia Domu kultúrnych tradícií. Jeho výstavná sála je rozdelená na expozície ľudových prvkov oblasti Púchovskej doliny a Hornolidečskej oblasti. Interiérové prvky sú sčasti mobilné a sčasti vstavané. Súčasťou objektu je javisko, ktoré sa využíva pri organizovaní rôznych folklórnych festivalov, divadelných predstavení a iných spoločenských aktivít.

Ďalšou aktivitou bola rekonštrukcia Dujkovho mlyna, historicky významnej pamiatky z roku 1936. Mlyn bol postavený v roku 1936 na elektrický pohon, pričom elektrickú energiu vyrábali Francisciho turbíny. Realizovanou rekonštrukciou sa zhodnotili pôvodné zachované historické vodné mlyny, vytvorili sa priestory a možnosti na realizáciu rôznych programov

zameraných na podporu tradičných remesiel, prezentovanie pôvodnej výrobných technológií mladej generácii a environmentálne zameraných programov.

Obec sa venovala aj sprístupňovaniu krajiny. V rámci realizovaného projektu „Rozhľadny Hornolidečska a Púchovské doliny na kótach 651 m n. m.“ vybudovala obec rozhľadňu i náučný chodník. Drevená 6-poschodová 21,5 m vysoká rozhľadňa bola postavená na mieste, kde stál podobný objekt už za čias Rakúsko-Uhorska. K rozhľadni vedie náučný chodník Tri skaly s celkovou dĺžkou cca 13 km, 5 informačnými tabuľami a príslušnou infraštruktúrou.

Partnermi projektu boli Mikroregionálne združenie obcí Púchovská dolina, obec Horní Lideč (ČR), Sdružení obcí Hornolidečska (ČR), miestne spolky a združenia a ostatné družobné a partnerské obce.

Na realizáciu projektu obec čerpala finančné prostriedky z OP cezhraničnej spolupráce SR - ČR 2007-2013.

Občianske združenie Dubova Colonorum

Projekt
Tábor Dubova Colonorum

Kontaktná osoba: Eric Herceg
E-mail: tabor@dubovacolonorum.sk

Snahou občianskeho združenia Dubova Colonorum je prispievať k obnove a rozvoju kultúrneho dedičstva a k propagácii dobrovoľníctva. Svoje aktivity realizuje od roku 1998. Venuje sa organizovaniu dobrovoľníckych táborov Dubova Colonorum zameraných na záchranu ruín Kostola sv. Kozmu a Damiána v Sedliackej Dubovej na Orave.

Cieľom projektu bolo uchovať kultúrne dedičstvo pre ďalšie generácie v stave, v akom sa uchovalo nám. Jeho výstupmi bola konzervácia a statické zaistenie objektu kostolíka, hradieb obkolesujúcich jeho areál, záchrana historickej kamennej brány, čistenie areálu od náletových krovín a biosanácia korún múrov kostola. Projekt bol postavený na dobrovoľníckej práci účastníkov z celého Slovenska.

Občianske združenie zrealizovalo 21 letných dobrovoľníckych táborov. Cyklus podujatí je počas každého turnusu založený na odovzdávaní skúseností účastníkov z predchádzajúcich ročníkov systémom školení. Pozostáva zo školení vedúcich táborov (tzv. tovaríštvá), právnych podujatí pred letnými workshopmi (tzv. stavačka), pracovných workshopov dobrovoľníkov (1. družina), pracovných workshopov pre skúsenejších dobrovoľníkov, záverečných pracovných workshopov (tzv. búračka) a dní otvorených dverí s prezentáciou dosiahnutých výsledkov určených verejnosti.

Projekt podporuje budovanie vzťahu mladých

ľudí - dobrovoľníkov k historickým a kultúrnym pamiatkam, budovanie hodnotového rebríčka a vzťahov s miestnou komunitou. Špecifikom pobytu v letnom tábore je, že jeho účastníci sa prenású obrazne do 14. storočia a vyskúšajú si život bez výtvarných civilizácie, ako sú elektrina, mobily, tablety či počítače.

Aktivity projektu sa realizujú v úzkej súčinnosti s obecným úradom Sedliacka Dubová a obyvateľmi obce. Ďalšími partnermi projektu sú rímsko-katolícky farský úrad, Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže, Krajský pamiatkový úrad Žilina, záujmové združenie právnických osôb Zachráňme hrady.

Finančné zdroje poskytol Nadačný fond Telekom pri Nadácii Pontis, Nadácia VÚB, Nadácia Jána Korca, časť zdrojov bola zabezpečovaná prostredníctvom účastníckych poplatkov a sponzorských darov.

Občianske združenie OZ EKO ĽUDIA

Projekt
Mandala šťastia a mieru na Námestí sv. Cyrila a Metoda, Krásna nad Hornádom

Kontaktná osoba: Ing. Eva Černáková
E-mail: eva.cernakova@gmail.com

Činnosť občianskeho združenia OZ EKO ĽUDIA je zameraná na ekologickú výchovu detí, mládeže a dospelých. Pôsobí v Košiciach od roku 2003. Združenie iniciovalo v rámci Dňa zeme pravidelné aktivity v rôznych organizáciách. K aktivitám, pri ktorých spolupracuje, patria čistenie turistických chodníčkov, lesa, studničiek, výsadby a kresby mandál šťastia, prednášky zamerané na environmentálnu výchovu. Spolupracuje so všetkými stupňami škôl (základné, stredné, vysoké školy). Realizuje súťaž o najkrajší balkón a predzáhradku sídliska KPV mestskej časti Košíc. V spolupráci s Outdoor Clubom organizuje turistické vychádzky do blízkeho okolia mesta Košíc i po Slovensku pod názvom „Poznaj Slovensko“. Občianske združenie realizovalo výsadby (tzv. mandaly šťastia) a prispelo k ozeleneniu plôch verejných priestranstiev vo viacerých častiach Košíc: v Parku generála Petrova (rok 2007), pred Základnou školou Park

Angelinum (rok 2011), na Festivalovom námestí (rok 2012), v parku Angelinum pri Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (rok 2015).

Cieľom predloženého projektu bolo skultivovať prázdne miesto na Námestí sv. Cyrila a Metoda v Krásnej nad Hornádom. Lokalita je situovaná pred kaštielom, v blízkosti kostola.

Realizovaná výsadba s vřdyzelenými rastlinami vytvorila dominantu parku, ktorý bol predtým dlhodobo neudržiavaný. Vo výsadbe sa uplatnili druhy bršlen, tuja a levanduľa. Občianske združenie v spolupráci so správcou kaštiela a občanmi obce venuje záhonu príkladnú starostlivosť v priebehu celého roka. Počas vianočných sviatkov má záhon podobu adventného venca.

Partnerom projektu bola obec Krásna nad Hornádom, ktorá zároveň finančne prispela k jeho realizácii.

Obec Iža

Projekt
Po stopách Rimanov na Dunaji

Kontaktná osoba: Ing. Monika Aradi
E-mail: bodzianskeluky@gutanet.sk

Prioritným zámerom obce Iža, ležiacej v okrese Komárno na území Limes Romanus (hranice Rímskej ríše), je vybudovať komplexnú tematickú cestu „Po stopách Rimanov na Dunaji. Ide o kultúrno-poznávací produkt, ktorý je založený na existencii rímskych pamiatok v okolí obce a prispieva k rozvoju cestovného ruchu v regióne. Jadrom tematickej trasy je rímska pevnosť Kelemantia v obci Iža, ktorá je od roku 1991 vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku.

Zámerom obce je zachovanie viditeľných i neviditeľných pozostatkov Limes Romanus v dlhodobom horizonte. Obec realizáciou aktivít zvyšuje úroveň hospodárskej a sociálnej integrácie hraničnej oblasti podporou rozvoja cezhraničnej turistiky.

V rámci projektu obec Iža zrekonštruovala 100 rokov nevyužívanú budovu materskej školy a zriadila v nej „Rímske a národopisné múzeum Kelamantia“ so stálou rímskou a etnografickou expozíciou. Vybudovaním múzea sa vytvorili možnosti prezentácie rímskych pamiatok, odkrytých na rímskom vojenskom tábore. Obec organizuje rôzne výstavy, tematické tvorivé dielne, prednášky. Jej snahou je zvyšovanie povedomia širokej verejnosti o tejto etape našich dejín a prezentovanie kultúrno-historického dedičstva na vysokej odbornej úrovni. Dôkazom toho je skutočnosť, že obec zamestnáva odborníka na muzeálnu činnosť, etnografiu a muzeálnu pedagogiku.

Propagácia témy Limes Romanus a zrealizovaných aktivít bola zabezpečená vydaním pub-

likácie „Po stopách Rimanov na Dunaji – turistický sprievodca“ (SJ, MJ, NJ, AJ), propagačného informačného materiálu o rímskom vojenskom tábore Kelemantia a múzeu Kelemantia, ako i publikácie „Tradičné recepty z Iže a Almásfüzitő“ (AJ, MJ).

Finančné zdroje na realizáciu projektu boli čerpané z rozpočtu obce, Programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko – SR (ERDF), Kooperačného programu Interreg III-A SR - Maďarsko, Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Nitrianskeho samosprávneho kraja, z programu Phare CBC.

Obec spolupracovala s obcami Vértesszőlős, Almásfüzitő, s Regionálnym združením Váh – Dunaj – Ipeľ, regionálnou rozvojovou agentúrou Komárno, Podunajským múzeom v Komárne, Archeologickým ústavom SAV v Nitre, občianskym združením Kelemantia.

Mesto Považská Bystrica

Projekt
Kalvária – obnova národnej kultúrnej pamiatky, Považská Bystrica

Kontaktná osoba: Mgr. Marika Zábojníková
E-mail: marika.zabojnikova@povazska-bystrica.sk

Cieľom projektu bola komplexná obnova, priravnenie účelu a dôstojnosti kalvárie, ktorá je od roku 1963 národnou kultúrnou pamiatkou. Pri obnove sa kládol veľký dôraz na zachovanie jej historickej, spoločensko-kultúrnej, krajinej, urbanistickej a architektonickej hodnoty. Mesto Považská Bystrica má kalváriu v dlhodobom prenájme.

Komplex pozostáva zo súboru 14 samostatných sakrálnych stavieb, z toho je 13 kaplniek, predstavujúcich výjavy z ukrižovania Ježiša a súsosia ukrižovania, umiestnených nad kótou Kamenec. Kalvária bola vybudovaná v rokoch 1805 – 1807 v klasicistickom štýle.

Vzhľadom na veľmi zlý stav kalvárie sa ju mesto Považská Bystrica rozhodlo v roku 2011 obnoviť v spolupráci s rímsko-katolíckou cirkvou (farský úrad Považská Bystrica). Obnova sa začala v roku 2013 architektonickým a reštaurátorským výskumom a prípravou projektových dokumentácií.

Realizácia projektu spočívala v rekonštrukcii ústrednej kaplnky a deviatich zastavení, opätovnom vybudovaní troch kaplniek na pôvodných miestach a vybudovaní nového zastavenia Ukrižovania.

Ústredná kaplnka sv. Márie Magdalény si vyžadovala kompletnú rekonštrukciu krovu s osadením kostry strechy a položením titánzinkového plechu, domurovanie obvodového plášťa a vymurovanie klenby. Zároveň sa reštauroval in-

teriér kaplnky s priznaním pôvodnej, historickej omietky klasicistického štýlu. Zastavenie Ukrižovania predstavuje tri kríže z dubového dreva osadené v osi trinásteho zastavenia.

Krajinná architektúra bola riešená samostatnou projektovou dokumentáciou. Celková revitalizácia lesoparku pozostávala z odstránenia ruderálneho porastu a náletovej zelene, ošetrenia pagaštanov konských a vysadenia novej stromovej aleje medzi zastaveniami pozostávajúcej zo 45 exemplárov lípy malolistej.

Súčasťou projektu bolo aj osadenie chodníka spájajúceho zastavenia, úprava terénu a vytvorenie oddychovej zóny s lavičkami a ohniskom. Finančné zdroje na obnovu kalvárie boli zabezpečené od nájomcu pamiatky (mesto Považská Bystrica), vlastníka pamiatky (RKC, farský úrad Považská Bystrica), Ministerstva kultúry SR, sponzorov a darcov. Partnermi projektu boli aj Krajský pamiatkový úrad Trenčín a občianske združenie Združenie hradu Bystrica.

Občianske združenie Pre prírodu priaznivci&verejnosť&profesionáli

Projekt
Desať pre prírodu

Kontaktná osoba: Ing. Drahomír Stano
E-mail: preprirodu@gmail.com

Občianske združenie vzniklo v roku 1988 ako funkčné spojenie dobrovoľníkov, profesionálov a verejnosti, ktorí spoločne chránia prírodné hodnoty stredného Považia.

Hlavným cieľom predloženého projektu bola praktická ochrana lúk, mokradí, riek a brehov – trvalo udržateľné obhospodarovanie, ktorého najvyššou prioritou je zachovanie biodiverzity a charakteru biotopov.

Zrealizované aktivity sa týkali najmä krajinárske významných lokalít - Tematinské kopce a Beckovské Skalice. Starostlivosť o lokalitu Tematinské kopce predstavovala manažment plôch s cennými teplomilnými spoločenstvami, odstránenie nepôvodnej borovice čiernej na vybraných neplodných plochách, ktoré obmedzovali a ničili tieto spoločenstvá.

Občianske združenie zohralo významnú úlohu pri vyhlásení prírodnej rezervácie Beckovské Skalice v roku 2003, keďže sa združenie stalo majiteľom a nájomcom významných častí rezervácie. Manažment plôch spočíval v odstraňovaní náletov, kosení, ošetrovaní stromov v sade, vo výsadbe nových ovocných stromov a jedlých gaštanov.

Manažmentové aktivity sa realizovali formou víkendových brigád a letných pracovných ochranných táborov. O oboch lokalitách boli vydané propagačné a informačné materiály a zároveň bolo na turisticky atraktívnych lokalitách umiestnených 6 informačných tabúl.

Do prírodnej rezervácie Beckovské Skalice zorganizovali členovia občianskeho združenia exkurzie pri príležitosti jej predstavenia a slávnostného otvorenia.

V rámci programu mapovania a záchranu starých ovocných odrôd realizovali tri exkurzie pre širokú verejnosť s odborným výkladom do krajinárske hodnotných častí Považia – Omšenskej doliny, Bošáckej doliny a do Čachtického krasu. V rámci výmeny skúseností medzi partnermi sa zúčastnili na pracovných cestách a troch výmenných návštevách v partnerských krajinách. Partnermi projektu boli EECONET Action Fund (Holansko) a ochranné združenia z Holandska, Bulharska, Estónska, Maďarska, Rumunska, Litvy, Poľska, Ukrajiny. Neoficiálnymi partnermi boli ďalšie subjekty: ŠOP SR – S CHKO Biele Karpaty, ZO SZOPK Beckov, KOZA Trenčín, príslušné obce a urbáriaty. Finančné prostriedky na realizáciu aktivít boli okrem vlastných zdrojov zabezpečené z Nadácie DOEN (Holansko).

Obec Vavrišovo

Projekt
Oživenie historických udalostí a tradícií s regionálnym významom v obci Vavrišovo

Kontaktná osoba: Ľubica Chlebová
E-mail: obec@vavrisovo.sk

Cieľom projektu bolo poznanie a oživenie už takmer zabudnutých historických udalostí a ich atraktívne prezentovanie širokej verejnosti, návštevníkom obce a regiónu.

Obec ležiaca v okrese Liptovský Mikuláš sa rozhodla v roku 2009 zviditeľniť a atraktívne prezentovať verejnosti historickú udalosť posledného stavovského povstania Františka II. Rákociho (1703 - 1711) a jednu z posledných bitiek, ktorá sa odohrala pri Vavrišove v auguste 1709. Bitka je známa aj po názvom Švihovská bitka.

V extraviláne obce sa každoročne koná rekonštrukcia historicko-vojenských udalostí tejto bitky formou "living history", a to za účasti cca 150 účinkujúcich v dobových vojenských uniformách, s dobovými zbraňami a v replike dobovej dedinky. Do organizovania podujatia sa aktívne zapája občianske združenie Hornoliptovský kurucký regiment. Akcia má pozitívny ohlas u verejnosti, zúčastňuje sa na nej od 2 000 do 5000 návštevníkov.

Kurucké slávnosti podstatným spôsobom obohatili kultúrny a spoločenský život v obci. Do prípravných i realizačných fáz podujatia sa zapájajú rôznymi formami aj obyvatelia obce (kvetinová a slamená výzdoba, príprava prostredia a kulís, súťaž počas podujatia atď.). Vybudované Múzeum bitky pri Vavrišove sa stalo vyhľadávanou turistickou atrakciou. V múzeu je inštalovaná stála expozícia a súčasťou

objektu je aj vyhladková veža, ktorá ponúka výhľad na hrebeň Západných Tatier a majestátny Kriváň.

Pri obecnej úrade vybudovala obec pamätník bitky pri Vavrišove s oddychovou zónou, pri ktorom sa koná každý rok pietny akt pri príležitosti výročia danej historickej udalosti.

K významným podujatiam zrealizovaným obcou patrí zorganizovanie vedeckej konferencie k 300. výročiu bitky pri Vavrišove a vydanie zborníka z podujatia, ktorý získal titul Lip-tova v roku 2010.

Obec propaguje svoje aktivity prostredníctvom vydaných monografií o obci, informačných letákov, skladačiek a DVD filmu o bitke.

Na realizáciu projektu získala obec okrem vlastných zdrojov financie z OP cezhraničnej spolupráce SR - ČR 2007 - 2013, zo Žilinského samosprávneho kraja a od sponzorov.

Z histórie Ceny Slovenskej republiky za krajinu

Cena Slovenskej republiky za krajinu 2010

Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2010 získala **Nadácia Ekopolis** za „Projekt trvalej starostlivosti o krajinu prostredníctvom grantových programov Nadácie Ekopolis“.

Osobitné uznanie odbornej komisie boli udelené nasledujúcim nominantom:

Bratislavskému regionálnemu ochranárskemu združeniu za projekt „Veľkolésky ostrov, návrat k tradičnému hospodáreniu v Dunajských luhoch“ v oblasti manažmentu krajiny v území so špecifickým režimom za vysokú vzorovú hodnotu,

obci Suchá nad Parnou za projekty „Realizácia ekologickej siete a integrovaný manažment využitia prírodných zdrojov“ a „Učíme sa navzájom“ za komplexný prístup k lokálnemu manažmentu krajiny, za zapojenie verejnosti do riešenia projektu, systematické zvyšovanie environmentálneho povedomia verejnosti a tiež za príkladné zabezpečenie udržateľnosti projektu.

Laureát bol nominovaný na Cenu Rady Európy za krajinu 2010/2011 ako jediný reprezentant Slovenskej republiky a získal špeciálne uznanie medzinárodnej poroty.

Cena Slovenskej republiky za krajinu 2012

Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2012 získala nezisková organizácia **Čiernohronská železnica** za projekt „Záchrana, obnova a prevádzka Čiernohronskej železnice v Čiernom Balogu“ za návrat ľudí do krajiny prostredníctvom obnovy technického diela v krajine, za prinávratenie identity regiónu Čierny Balog a zachovanie kultúrneho dedičstva.

Do 2. ročníka ceny boli nominované 4 projekty. Osobitné uznanie odbornej komisie neboli v tomto ročníku udelené.

Cena Slovenskej republiky za krajinu 2014

Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2014 získala spomedzi 6 nominantov obec **Liptovská Teplička** za projekt „Zachovanie unikátnych historických krajinných štruktúr“. Odborná komisia udelila cenu za obnovu a zachovávanie historických krajinných štruktúr – terasových políček, ako charakteristických črt krajiny v horských prírodných podmienkach prostredníctvom efektívnych manažmentových opatrení (hospodárenia).

Osobitné uznanie odbornej komisie boli udelené nasledujúcim nominantom: **občianskemu združeniu Priatelia trstenskej prírody** za projekt „Revitalizácia meandra

Starého Hornádu“ za pochopenie hodnoty krajiny, environmentálne prebudenie komunity a revitalizáciu krajiny prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít,

obci Horný Tisovnik za projekt „Obnova historickej pamäte miesta“ za znovuobjavenie historickej pamäte, identity a symbolov miesta v krajine prostredníctvom čítania odkazu minulosti.

Obec Liptovská Teplička úspešne reprezentovala Slovenskú republiku a získala špeciálne uznanie medzinárodnej poroty Ceny Rady Európy za krajinu 2014/2015.

Cena Slovenskej republiky za krajinu 2016

Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2016 získalo spomedzi 10 nominantov **mesto Hriňová** za projekt „Hriňovské lazy – krajina hodnôt“. Odborná komisia udelila cenu za zachovanie tradičného spôsobu života obyvateľov žijúcich v harmónii s krajinou v špecifických formách osídlenia a príkladnú spoluprácu všetkých zapojených subjektov rozvoja.

Osobitné uznanie odbornej komisie boli udelené nasledujúcim nominantom: **občianskemu združeniu Pro Eberhard** za projekt „Zelená oáza pri Malom Dunaji s rozhľadňou Hniezdo“ za výnimočný rozvoj komunitných a medzigeneračných vzťahov

a vytvorenie rekreačno-oddychovej zóny na zmysluplné trávenie voľného času miestnych obyvateľov,

neinvestičnému fondu Muránska planina za projekt „Pre prírodu Muránskej planiny“ za výnimočný a jedinečný prístup k revitalizácii vodného toku Muránky a príkladný manažment okolitej krajiny,

záujmovému združeniu právnických osôb Zachráňme hrady za projekt „Zachráňme hrady – projekt obnovy slovenských hradov“ za koordinovaný prístup k záchrane stredovekých hradov ako významnej historickej pamäte slovenskej krajiny.

Mesto Hriňová bolo nominované na Cenu Rady Európy za krajinu 2016/2017 a získalo špeciálne uznanie medzinárodnej poroty.

Cena Rady Európy za krajinu

Cena Rady Európy za krajinu (The landscape Award of the Council of Europe) bola ustanovená Výborom ministrov Rady Európy (Uznesenie CM/Res (2008)3) v zmysle článku 11 Európskeho dohovoru o krajine v roku 2008. Účelom Ceny Rady Európy za krajinu je oceniť vzorové praktické iniciatívy zamerané na dosiahnutie cieľovej kvality krajiny a zvýšiť povedomie občianskej spoločnosti o hodnotách krajiny.

Cena Rady Európy je čestným vyznamenaním, ktorého cieľom je oceniť koncepcie alebo opatrenia implementované miestnymi orgánmi, ich zoskupeniami, alebo pozoruhodné projekty mimovládnych organizácií v oblasti trvalo udržateľnej ochrany, manažmentu a/alebo plánovania krajín. Cena Rady Európy má formu diplomu a je ocenením procesu implementácie dohovoru na národnej alebo nadnárodnej úrovni, ktorý vedie k efektívnym a merateľným úspechom.

Úlohou ocenenia je tiež zvyšovať povedomie o význame krajiny pre ľudský rozvoj, upevňovať európsku identitu, blaho jednotlivcov a spoločnosti ako celku a posilňovať účasť verejnosti v procesoch rozhodovania o koncepciách týkajúcich sa krajiny.

V prípade výnimočných projektov môže medzinárodná porota udeliť aj špeciálne uznanie.

Kandidátmi na udelenie ceny sa môžu stať miestne alebo regionálne orgány a ich zoskupenia, mimovládne organizácie, alebo cezhraničné miestne alebo regionálne orgány a zoskupenia miestnych a regionálnych orgánov za predpokladu, že spoločne spravujú príslušnú krajinu.

Cenu Rady Európy za krajinu získali:

- v 1. ročníku 2008/2009 **Francúzsko republika** za projekt „Deule park“ (Lille Métropole),
- v 2. ročníku 2010/2011 **Taliansko** za pro-

jekt „Carbonia: landscape machine“ (Carbonia),

- v 3. ročníku 2012/2013 **Poľská republika** za projekt „Preserving ecological value in the landscape of the Szprotawa river valley“ (Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych),
- v 4. ročníku 2014/2015 **Maďarsko** za projekt „The borderless co-operation of local communities for the landscape heritage of „Fabolous“ Hétes“ (Local government of Bödeháza, Gáborjánháza, Szijártóháza, Zalasombatfa, Greenways Methodological Association, Iron Curtain Trail Association),
- v 5. ročníku 2016/2017 **Lotyšsko** za projekt „Regeneration of Daugavpils Fortress to Preserve Cultural and Historical Objects“ (Daugavpils City Council).

Návrhy na udelenie Ceny Rady Európy za krajinu predkladajú zmluvné strany Výborom expertov uvedených v článku dohovoru.

Slovenská republika na základe výsledkov národného kola nominuje svojho zástupcu na účasť v Cene Rady Európy za krajinu.

Pravidlá vzťahujúce sa na Cenu Rady Európy za krajinu boli prijaté Výborom ministrov 20. februára 2008 na 1018. stretnutí zástupcov ministrov. Cena bola prvýkrát udelená v roku 2009, bez účasti kandidáta zo Slovenskej republiky.

Slovenská republika získala špeciálne uznanie medzinárodnej poroty Ceny Rady Európy za krajinu v nasledujúcich ročníkoch:

- 2010/2011 za „Projekt trvalej starostlivosti o krajinu prostredníctvom grantových programov Nadácie Ekopolis“ realizovaný **Nadáciou Ekopolis**,
- 2014/2015 za projekt „Zachovanie unikátnych historických krajinných štruktúr“ realizovaný **obcou Liptovská Teplička**,
- 2016/2017 za projekt „Hriňovské lazy – krajina hodnôt“ realizovaný **mestom Hriňová**.

VYHLASOVATEĽ CENY SLOVENSKEJ REPUBLIKY ZA KRAJINU

Ministerstvo životného prostredia SR

Námestie Ľ. Štúra 1
812 35 Bratislava

Mgr. Zlatica Csontos ŠIMOŇÁKOVÁ
+421 2 595 623 57
zlatica.simonakova@enviro.gov.sk

NÁRODNÝ KOORDINÁTOR CENY SLOVENSKEJ REPUBLIKY ZA KRAJINU

Slovenská agentúra životného prostredia

Tajovského 28
975 90 Banská Bystrica

RNDr. Richard Müller, PhD.
+421 48 43 74 120
richard.muller@sazp.sk

Mgr. Iveta Bohálová
+421 48 43 74 174
iveta.bohalova@sazp.sk

www.cenazakrajinu.sk
cenazakrajinu@sazp.sk

© 2018

Vydala: Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica

Zostavila: Mgr. Iveta Bohálová

Fotografie: archív SAŽP, archív nominovaných subjektov

Grafické spracovanie: CORETA, a. s.

**Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu
Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality
životného prostredia na Slovensku.**

Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.